

УДК 346.5

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.2.3>

ДЖЕРЕЛА ПРАВА ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Гарагонич О.В.,

*доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри економічного права
та економічного судочинства,
Навчально-наукового інституту права,
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Researcher ID: ABC-4279-2021
ORCID: 0000-0002-8984-2399
e-mail: o.harahonych@gmail.com*

Поєдинок В.В.,

*докторка юридичних наук, професорка,
професорка кафедри економічного права
та економічного судочинства
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Researcher ID: G-5047-2017
ORCID: 0000-0002-1583-1312
e-mail: valerija.poiedynok@knu.ua*

Кологойда О.В.,

*докторка юридичних наук, професорка,
професорка кафедри економічного права
та економічного судочинства
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Researcher ID: G-5740-2017
ORCID: 0000-0001-6929-3225
e-mail: a.kolohoida@icloud.com*

Гарагонич О.В., Поєдинок В.В., Кологойда О.В. Джерела права економічної конкуренції Європейського Союзу.

У статті здійснено комплексне та системне дослідження джерел права економічної конкуренції Європейського Союзу як динамічної багаторівневої правової системи, що формується під впливом глибоких економічних, технологічних і геополітичних трансформацій. Автори виходять із того, що сучасне право економічної конкуренції ЄС перестало бути виключно інструментом забезпечення функціонування внутрішнього ринку і дедалі більше виконує стратегічну роль у досягненні цілей економічної стійкості, цифрової трансформації, стратегічної автономії та кризового управління в умовах глобальної нестабільності.

У роботі обґрунтовується теза про ускладнення та еволюцію системи джерел права економічної конкуренції ЄС, що зумовлено розширенням сфер регулювання, зростанням ролі наднаціональних інституцій і появою нових регуляторних інструментів. Детально проаналізовано акти первинного права Європейського Союзу, насамперед Договір про Європейський Союз

і Договір про функціонування Європейського Союзу, які закріплюють засадничі принципи конкуренції, визначають виключну компетенцію ЄС у цій сфері та створюють нормативну основу для функціонування внутрішнього ринку. Показано, що норми первинного права мають пряму дію та відіграють ключову роль у формуванні єдиного конкурентного правопорядку.

Особливу увагу приділено аналізу вторинного права ЄС як основного інструменту деталізації та імплементації норм установчих договорів. Обґрунтовано домінування регламентів у сфері економічної конкуренції, зумовлене їх прямою дією, обов'язковістю та здатністю забезпечити уніфіковане застосування конкурентних правил у державах-членах. Водночас розкрито специфічну роль директив як допоміжного, але важливого джерела гармонізації національних правопорядків і посилення інституційної спроможності органів з питань конкуренції.

Значне місце у статті відведено аналізу актів «м'якого права» Європейського Союзу, зокрема повідомлень, керівних принципів, рамкових положень, рекомендацій і роз'яснень Європейської комісії. Доведено, що попри відсутність формально обов'язкової юридичної сили, такі акти відіграють вирішальну роль у формуванні стандартів правозастосування, забезпеченні єдності тлумачення конкурентних норм і підвищенні правової визначеності для суб'єктів господарювання.

У статті також розкрито роль судової практики Суду Європейського Союзу як самостійного та впливового джерела розвитку права економічної конкуренції. Показано еволюцію підходів Суду від формального тлумачення договірних норм до економічно орієнтованого аналізу ринкових ефектів, цифрових бізнес-моделей та стратегічних інтересів ЄС. Окремо наголошено на значенні міжнародних угод Європейського Союзу як похідного джерела конкурентного права.

Зроблено висновок, що система джерел права економічної конкуренції ЄС має відкритий, адаптивний і багатовимірний характер, що зумовлює її важливе теоретичне та практичне значення для України у контексті європейської інтеграції та адаптації національного конкурентного законодавства до права ЄС.

Ключові слова: Європейський Союз; право економічної конкуренції; конкурентне право; конкуренція; джерела права ЄС; директива ЄС; регламент ЄС; рішення Суду ЄС; адаптація законодавства; гармонізація законодавства; цифровізація; акти «м'якого права»; Європейська комісія.

Harahonyh O.V., Poiedynok V.V., Kolohoida O.V. Sources of European Union competition law.

This article presents a comprehensive and systematic study of the sources of European Union competition law as a dynamic, multi-level legal system shaped by profound economic, technological and geopolitical transformations. The authors proceed from the premise that contemporary EU competition law has ceased to be exclusively an instrument for ensuring the functioning of the internal market and increasingly performs a strategic role in achieving objectives of economic resilience, digital transformation, strategic autonomy and crisis management in conditions of global instability.

The paper advances the thesis that the system of sources of EU competition law is becoming more complex and evolving, driven by an expansion of regulatory fields, the growing role of supranational institutions and the emergence of new regulatory instruments. The authors provide a detailed analysis of primary EU law instruments, above all the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union, which enshrine the fundamental principles of competition, establish the Union's exclusive competence in this area and create the normative foundation for the operation of the internal market. It is shown that norms of primary law possess direct effect and play a key role in the formation of a unified competition law regime.

Special attention is devoted to the analysis of EU secondary legislation as the principal means of elaborating and implementing the norms of the founding treaties. The predominance of Regulations in the field of competition law is substantiated by their direct effect, mandatory character and capacity to secure uniform application of competition rules across Member States. At the same time, the specific role of Directives is revealed as an auxiliary but important source of harmonization of national legal orders and of strengthening the institutional capacity of competition authorities.

Significant space in the article is given to the analysis of the European Union's "soft law" instruments – in particular Communications, Guidelines, framework documents, Recommendations and interpretative clarifications issued by the European Commission. The authors demonstrate that, notwithstanding the absence of formally binding legal force, such instruments play a decisive role in shaping enforcement standards, ensuring uniform interpretation of competition norms and enhancing legal certainty for economic operators.

The article also discloses the role of the case-law of the Court of Justice of the European Union as an autonomous and influential source for the development of competition law. The evolution of the Court's approaches is shown – from a formal interpretation of treaty provisions to an economically oriented analysis of market effects, digital business models and the Union's strategic interests. The importance of the European Union's international agreements as a derivative source of competition law is emphasized separately.

The authors conclude that the system of sources of EU competition law has an open, adaptive and multidimensional character, which determines its considerable theoretical and practical significance for Ukraine in the context of European integration and the alignment of national competition legislation with EU law.

Key words: European Union; competition law; antitrust law; competition; sources of EU law; EU Directive; EU Regulation; judgments of the Court of Justice of the EU; legislative alignment; harmonisation of legislation; digitalisation; soft law instruments; European Commission.

Постановка проблеми. Стан правового регулювання економічної конкуренції в Європейському Союзі (надалі – ЄС) характеризується активним розвитком нових напрямів, зокрема у сферах цифрових послуг, штучного інтелекту, контролю за державною допомогою. Трансформація правового регулювання конкурентних відносин в ЄС, яка відбувається під впливом зміни геополітичного контексту, цифровізації економіки, глобалізації ринків, посилення ролі державного втручання вимагає вжиття кризових економічних заходів та забезпечення стратегічної автономії ЄС. Сьогодні право економічної конкуренції не лише забезпечує функціонування внутрішнього ринку, а й виступає інструментом реалізації стратегічних цілей Євросоюзу. В таких умовах природним явищем стало подальше ускладнення системи джерел права економічної конкуренції ЄС. Через множинність і різноманітність джерел ускладнюється їх систематизація, визначення юридичної сили та ієрархії, що створює проблеми для правозастосовної практики. Це в свою чергу впливає на якість регулювання конкурентних відносин. Саме якісне регулювання сприяє конкурентоспроможності, адже воно знижує рівень невизначеності, захищає користувачів і забезпечує рівні умови на ринку [1, с. 56]. У зв'язку з цим вбачається необхідність комплексного дослідження джерел права економічної конкуренції Європейського Союзу як динамічної системи, що постійно еволюціонує.

Додаткової актуальності дослідження джерел права економічної конкуренції Європейського Союзу набуває у контексті європейського вибору України. Для України, яка здійснює реформування конкурентного законодавства відповідно до стандартів ЄС, особливого значення набуває аналіз співвідношення первинного та вторинного права Європейського Союзу, ролі судової практики Суду ЄС, а також значення актів «м'якого права» у правозастосуванні. Неврахування специфіки системи джерел конкурентного права ЄС може призводити до фрагментарної гармонізації, формального перенесення норм без належної адаптації та, як наслідок, зниження ефективності правового регулювання конкурентних відносин.

Таким чином, дослідження джерел права економічної конкуренції Європейського Союзу є актуальним не лише з точки зору розвитку європейської правової доктрини, а й має безпосереднє практичне значення для України як держави-кандидата на вступ до ЄС. Воно сприяє формуванню науково обгрунтованої моделі адаптації національного конкурентного законодавства до права ЄС, забезпеченню правової визначеності та підвищенню ефективності інтеграції України до внутрішнього ринку Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика джерел права економічної конкуренції ЄС достатньо широко представлена в працях зарубіжних учених [2; 3; 4; 5; 6; 7], однак і в українській правовій науці вона поступово набуває системного характеру [8; 9; 10, с. 88; 11; 12; 13]. Українські дослідники, як правило, розглядають джерела конкурентного права ЄС у контексті загальної теорії права Європейського Союзу, що, однак, не завжди дозволяє повною мірою розкрити їх внутрішню системну взаємодію.

В останніх українських публікаціях простежується інтерес до проблем цифрових ринків, державної допомоги та застосування права конкуренції ЄС в умовах кризових економічних заходів, проте такі роботи зосереджені переважно на аналізі окремих регламентів або практики Європейської комісії, без комплексного осмислення системи джерел права економічної конкуренції ЄС.

Метою статті є комплексний аналіз системи джерел права економічної конкуренції Європейського Союзу, визначення їх правової природи, ієрархії та особливостей взаємодії в умовах трансформації правового регулювання конкурентних відносин в ЄС.

Виклад основного матеріалу. Право економічної конкуренції є однією з найбільш динамічних сферою права Європейського Союзу, оскільки воно безпосередньо реагує на економічні, технологічні та політичні зміни, поєднує нормативне регулювання з активною судовою практикою та виконує ключову роль у досягненні стратегічних цілей ЄС. Додатковим чинником, що зумовлює динамічний розвиток права економічної конкуренції Європейського Союзу, є суттєве загострення безпекових і геополітичних викликів, насамперед пов'язаних із повномасштабною війною в Україні, непередбачуваністю і зростаючою агресивністю зовнішньоекономічної політики США щодо ЄС та трансформацією системи міжнародних економічних відносин.

За таких умов зростає значення права економічної конкуренції як одного з ключових правових механізмів забезпечення стабільності та цілісності внутрішнього ринку ЄС. Саме через інструменти права економічної конкуренції Євросоюз, передусім, прагне зберегти ефективне функціонування ринкових механізмів в умовах посиленних зовнішніх загроз, структурних економічних змін та кризових явищ. Це зумовлює необхідність розгляду конкурентного права у тісному взаємозв'язку з фундаментальними засадами внутрішнього ринку ЄС, насамперед із економічними свободами, що визначають правову архітектуру єдиного економічного простору Союзу.

Внутрішній ринок ЄС охоплює єдиний економічний простір без внутрішніх кордонів, де згідно з положеннями **Договору про функціонування Європейського Союзу** (надалі – ДФЄС) [14] та **Договору про Європейський Союз** (надалі – ДЄС) [15] забезпечено вільний рух товарів, осіб, послуг та капіталу. Економічні свободи вільного руху товарів, послуг, капіталу і робочої сили (осіб) ґрунтуються на забороні будь-яких обмежень, за винятком тих, які допускаються правом ЄС. Саме ці засадничі свободи утворюють основу для функціонування єдиного ринку ЄС, забезпечуючи безперешкодний обіг товарів, послуг та факторів виробництва між державами-членами.

Відносини, які виникають у сфері економічної конкуренції (конкурентні відносини) на внутрішньому ринку Євросоюзу, є предметом регулювання права економічної конкуренції Європейського Союзу [16, с. 79]. Щодо права економічної конкуренції Європейського Союзу в літературі також вживаються терміни «конкурентне право ЄС» [10, с. 88; 17; 18; 19, с. 7; 20, с. 16], «право конкуренції ЄС» [21, с. 6], «конкурентне право ЄС» [21, с. 31], конкурентне право Співтовариства [22, с. 6]. Усі ці терміни за своїм змістовним наповнення є синонімами.

Правове регулювання економічної конкуренції на внутрішньому ринку має дворівневу структуру і здійснюється на наднаціональному рівні нормами права Європейського Союзу і на національному рівні нормами законодавства держав-членів. При цьому акти національного законодавства мають спиратися на приписи права ЄС.

Закріплення в праві ЄС правил економічної конкуренції спрямоване на встановлення спільних умов функціонування бізнес-середовища для всіх держав-членів. Так, до виключної компетенції ЄС належить встановлення правил конкуренції, необхідних для функціонування внутрішнього ринку (ч. 1 (b) ст. 3 ДФЄС). Надання Євросоюзу виключних повноважень у цій сфері, означає, що лише ЄС може здійснювати законодавчу діяльність й ухвалювати юридично обов'язкові акти; держави-члени мають право діяти в цій сфері самостійно, лише якщо вони отримали від Союзу належні повноваження або для впровадження правових актів Союзу.

Виключна компетенція зі встановлення правил конкуренції охоплює як правила, що застосовуються до підприємств (угоди між ними та зловживання домінуючим становищем на ринку), так і правила, що застосовуються до державної допомоги. Однак Союз не має виключної компетенції щодо всіх аспектів конкуренції, а обмежується певними аспектами цієї сфери. Правила, які належать до виключної компетенції ЄС, повинні бути «необхідними для функціонування внутрішнього ринку», що означає, зокрема, що вони повинні стосуватися поведінки, яка впливає на торгівлю між державами-членами [23, с. 6].

У тих випадках, коли ДФЄС і ДЄС надають Європейському Союзові спільні з державами-членами повноваження в сфері економічної конкуренції (наприклад, з питань антимонопольного регулювання), то і Союз, і держави-члени можуть здійснювати законодавчу діяльність і ухвалювати юридично обов'язкові акти в цій сфері. Держави-члени здійснюють свої повноваження в обсязі, в якому Союз не застосовує свої повноваження. Держави-члени також можуть здійснювати свої

повноваження щодо правового регулювання економічної конкуренції в обсязі, в якому Союз вирішив припинити здійснення своїх повноважень.

Відносини у сфері економічної конкуренції в Євросоюзі регулюються нормами первинного та вторинного права ЄС. Відповідно, джерелами права економічної конкуренції виступають акти первинного і вторинного законодавства Європейського Союзу, які визначають основні правила конкуренції на внутрішньому ринку ЄС.

Правила конкуренції в Євросоюзі охоплюють всі сектори економіки. Разом з тим, існують окремі спеціальні «моделі» їх застосування по відношенню до певних секторів. Спеціальні правила існують у таких секторах як енергетика, транспорт, сільське господарство, права інтелектуальної власності [24, с. 186].

Найвищу силу в системі джерел права економічної конкуренції ЄС мають **акти первинного права** – установчі договори Європейського Союзу, зокрема ДЄС та ДФЄС. Норми установчих договорів мають пряму дію і можуть застосовуватися національними судами держав-членів при розгляді справ з питань економічної конкуренції.

Договором про Європейський Союз визначається, що сталий розвиток Європи, заради якого функціонує ЄС має ґрунтуватися на конкурентоспроможній ринковій економіці (ч. 3 ст. 3). Існування такої економіки можливе тільки в умовах чесної економічної конкуренції на внутрішньому європейському ринку. Тому встановлення правил конкуренції, необхідних для функціонування внутрішнього ринку віднесено до виключних повноважень Євросоюзу (ч. 1 (b) ст. 3 ДФЄС). Ключова роль в реалізації виключних повноважень ЄС в сфері економічної конкуренції належить європейським інституціям, насамперед Європейській комісії, як вищому органу виконавчої влади Європейського Союзу.

ДФЄС встановлюються засадничі правила в сфері економічної конкуренції.

Як джерело права економічної конкуренції ДФЄС передбачає основні правила щодо:

заборони несумісних з внутрішнім ринком угод між суб'єктами господарювання, рішень об'єднань суб'єктів господарювання та узгоджених практик, що можуть вплинути на торгівлю між державами-членами і метою або наслідком яких є перешкодження, обмеження або спотворення конкуренції на внутрішньому ринку (ст. 101 ДФЄС);

заборони зловживань одного або кількох суб'єктів господарювання своїм домінуючим становищем (ст. 102 ДФЄС);

суб'єктів господарювання, яким довірено бути операторами послуг загального економічного інтересу або які мають характер прибуткової монополії (ст. 106 ДФЄС)

несумісності з внутрішнім ринком допомоги, яку в будь-якій формі надає держава-член або яку надано за рахунок державних ресурсів, що спотворює або загрожує спотворити конкуренцію, надаючи переваги певним суб'єктам господарювання або виробництву певних товарів (ст. 107 ДФЄС);

ролі Європейської комісії, Ради ЄС і Європейського парламенту у прийнятті і застосуванні актів конкурентного законодавства Євросоюзу (ст.ст. 103-105 ДФЄС)

Переважна більшість норм права економічної конкуренції Європейського Союзу містяться в **актах вторинного права**, спрямованих на імплементацію положень установчих договорів до національного законодавства держав-членів, врегулювання конкурентних відносин, які не регулюються на рівні первинного права, тлумачення права ЄС. До таких актів відповідно до ст. 288 ДЄС належать *регламенти, директиви, рішення, рекомендації та висновки*.

Серед актів вторинного законодавства, норми яких встановлюють правила конкуренції на внутрішньому ринку Європейського Союзу чільне місце належить регламентам. Сучасна практика правового регулювання економічної конкуренції в ЄС свідчить про домінування регламентів, що видається логічним з огляду на виключну компетенцію ЄС у цій сфері. Їхня пряма дія та обов'язковість сприяють єдності імплементації положень первинного права ЄС і забезпечують стабільність правового режиму внутрішнього ринку.

Відповідно до ч. 2 ст. 288 ДЄС **регламент** має загальне застосування. Він є обов'язковим у повному обсязі та повинен прямо застосовуватися в усіх державах-членах. З огляду на те, що встановлення правил конкуренції, необхідних для функціонування внутрішнього ринку, належить до виключної компетенції ЄС, саме регламенти стали оптимальним інструментом гармонізації законодавства про економічну конкуренцію в масштабах Європейського Союзу.

Видання регламентів здійснюється як з метою імплементації правил конкуренції, визначених ДФЄС і ДЄС, так і для врегулювання конкурентних відносин, щодо яких в актах первинного права відсутні правові норми [2].

Так, для імплементації положень ДФЄС були прийняті:

- Регламент (ЄС) 2022/720 від 10 травня 2022 року щодо застосування статті 101(3) Договору про функціонування Європейського Союзу до категорій вертикальних угод та узгоджених дій [25];
- Регламент (ЄС) 2022/2455 від 8 грудня 2022 року, яким вносяться зміни до Регламенту (ЄС) № 1217/2010 щодо застосування статті 101(3) Договору про функціонування Європейського Союзу до певних категорій угод про дослідження та розробки [26];
- Регламент (ЄС) 2022/2456 від 8 грудня 2022 року, яким вносяться зміни до Регламенту (ЄС) № 1218/2010 щодо застосування статті 101(3) Договору про функціонування Європейського Союзу до певних категорій угод про спеціалізацію [27];
- Регламент Ради (ЄС) 2015/1588 від 13 липня 2015 року щодо застосування статей 107 і 108 Договору про функціонування Європейського Союзу до певних категорій горизонтальної державної допомоги [28];
- Регламент (ЄС) 2023/2831 від 13 грудня 2023 року щодо застосування статей 107 і 108 Договору про функціонування Європейського Союзу до допомоги de minimis [29];
- Регламент Ради (ЄС) № 2015/1589 від 13 липня 2015 року про встановлення детальних правил застосування статті 108 Договору про функціонування Європейського Союзу [30].

До регламентів, предметом регулювання яких є конкурентні відносини, які не регулюються на рівні первинного права, належать:

- Імплементацийний регламент Комісії (ЄС) № 2023/914 від 20 квітня 2023 року про імплементацію Регламенту Ради (ЄС) № 139/2004 щодо контролю за концентраціями між підприємствами та скасування Регламенту Комісії (ЄС) № 802/2004 [31];
- Регламент Ради (ЄС) № 139/2004 від 20 січня 2004 року про контроль за концентраціями між суб'єктами господарювання [32].

Оновлення та прийняття нових регламентів останніми роками свідчить про адаптивний характер права економічної конкуренції ЄС і його здатність оперативно реагувати на структурні зміни економіки та трансформацію ринкового середовища. Дедалі частіше регламенти виконують функцію гнучкого інструменту реагування на структурні зрушення ринків та нові бізнес-моделі.

Водночас домінування регламентів у регулюванні конкурентних відносин не виключає використання інших інструментів вторинного права Європейського Союзу. З метою більш гнучкого впливу на національні правопорядки та врахування особливостей правових систем держав-членів у сфері економічної конкуренції ЄС передбачає можливість застосування директив. Це зумовлює необхідність звернення до аналізу директив як специфічного джерела права економічної конкуренції, яке, попри менш активне використання, відіграє самостійну роль у формуванні конкурентного правопорядку Євросоюзу.

Статтею 103 ДФЄС передбачена можливість прийняття **директив** з питань конкуренції. Проте цей інструмент як джерело права економічної конкуренції інститутами Європейського Союзу використовується значно рідше ніж регламенти. Пояснюється це тим, що згідно з ч. 3 ст. 288 ДЄС директива є обов'язковою щодо результату, якого необхідно досягти, для кожної держави-члена, якій її адресовано, проте залишає національним органам влади вибір форми та засобів. А це в свою чергу сповільнює процес гармонізації національних законодавств держав-членів в сфері економічної конкуренції.

До директив, які є джерелом права економічної конкуренції, належать:

- Директива Європейського Парламенту та Ради 2019/1 від 11 грудня 2018 року про розширення можливостей конкурентних відомств держав-членів бути більш ефективними правозастосувачами та забезпечити належне функціонування внутрішнього ринку [33];
- Директива Європейського Парламенту та Ради 2014/104/ЄС від 26 листопада 2014 року про деякі правила, що регулюють позови щодо відшкодування шкоди відповідно до національного законодавства за порушення положень конкурентного законодавства держав-членів та Європейського Союзу [34];
- Директива Комісії 2006/111/ЄС від 16 листопада 2006 року про прозорість фінансових відносин між державами-членами та державними підприємствами, а також про фінансову прозорість у межах деяких підприємств [35].

Незважаючи на домінування регламентів у сфері економічної конкуренції, директиви зберігають важливе значення для формування конкурентного правопорядку ЄС. Їх роль полягає насам-

перед у забезпеченні гармонізації національних правових систем, уніфікації підходів до правозастосування та посиленні інституційної спроможності держав-членів у сфері конкуренції. Таким чином, директиви виконують допоміжну, але необхідну функцію в системі джерел права економічної конкуренції ЄС, доповнюючи регламенти та сприяючи ефективному й узгодженому функціонуванню внутрішнього ринку.

Система джерел права економічної конкуренції ЄС характеризується ускладненням та багаторівневістю. Поряд із класичними первинними та вторинними джерелами права дедалі більшого значення набувають акти «м'якого права» [3], судова практика, керівні роз'яснення Європейської комісії, а також нові регуляторні акти, спрямовані на контроль цифрових ринків [4], великих онлайн-платформ та алгоритмічної конкуренції [5].

Акти «м'якого права» Європейського Союзу з формальної точки зору не містять юридично обов'язкових правил поведінки, проте на практиці впливають на поведінку суб'єктів відносин в сфері економічної конкуренції.

Прикладом актів «м'якого права» ЄС є **повідомлення Єврокомісії** – офіційні документи, які роз'яснюють позицію Комісії щодо певного питання, або ж анонсують певні дії чи рішення, які планує вжити Європейський Союз. Як виконавчий орган ЄС, відповідальний за розробку і впровадження конкурентної політики Союзу, Єврокомісія використовує повідомлення як інструмент інформування європейських інституцій, громадськості та інших заінтересованих осіб про свою діяльність та плани у сфері економічної конкуренції.

Джерелами права економічної конкуренції ЄС є такі повідомлення Єврокомісії:

- Повідомлення Комісії щодо визначення відповідного ринку для цілей конкурентного законодавства Союзу № С/2024/1645 [36];
- Повідомлення Єврокомісії щодо концепції державної допомоги, згадане в частині 1 статті 107 Договору про функціонування Європейського Союзу № С/2016/2946 [37];
- Повідомлення Комісії щодо обмежень, прямо пов'язаних та необхідних при концентраціях (2005/С 56/03) [38];
- Повідомлення Комісії – Вказівки щодо вертикальних обмежень 2022/С 248/01 [39].

Повідомлення Єврокомісії як акти «м'якого права» не мають формально обов'язкової сили, проте відіграють важливу роль у правозастосуванні, хоча межі їх впливу залишаються предметом наукової дискусії. Вони доповнюють регламенти й директиви, виконуючи функцію практичної конкретизації конкурентної політики Європейського Союзу.

Коли накопичується велика кількість повідомлень з одного питання, Комісія кодифікує їх у **Зелену книгу**, а напередодні ухвалення нормативно-правових актів на їхній підставі видає остаточний варіант – **Білу книгу** [40, с. 93]. Прикладом таких документів є Зелена Книга «Державні закупівлі в Європейському Союзі: досліджуючи шлях вперед» [41] та Біла Книга щодо модернізації правил, які імплементують статті 85 та 86 Договору про заснування ЄС – Програма Комісії № 99/027 [42].

Зелені та Білі книги Єврокомісії, як і інші акти «м'якого права», займають допоміжне місце у системі джерел права економічної конкуренції ЄС. Вони не встановлюють безпосередньо обов'язкових правил поведінки, проте відіграють важливу роль у формуванні підходів до правового регулювання конкурентних відносин, слугуючи концептуальним і аналітичним підґрунтям для подальшого розвитку нормативного регулювання у цій сфері.

До інших актів «м'якого права» Європейського Союзу, що мають значення як джерела права економічної конкуренції, належать **керівні принципи (guidelines), рамкові положення (frameworks), рекомендації та роз'яснення Європейської комісії**. Такі акти, як правило, спрямовані на деталізацію критеріїв застосування норм конкурентного права, методології економічного аналізу, а також процедурних аспектів діяльності Європейської комісії та національних органів з питань конкуренції. Вони широко використовуються у сферах державної допомоги, антимонопольного контролю та оцінки концентрацій, сприяючи однаково розумінню і застосуванню норм конкурентного права на практиці.

Розглядаючи **керівні принципи (guidelines)** як джерело права економічної конкуренції ЄС, слід наголосити на їх розмежуванні із принципами права ЄС.

Принципи права ЄС – це відправні засади даної правової системи, які визначають зміст правотворчої, правозастосовної і правоохоронної діяльності Союзу у цілому та його держав-членів. Залежно від сфери дії розрізняють загальні і спеціальні принципи. Якщо загальні принципи по-

ширюються на всю правову систему ЄС, то спеціальні принципи підкреслюються особливості правового регулювання в окремих сферах суспільного життя у межах певних галузей та інститутів права [43, с. 19-20].

До спеціальних принципів правового регулювання економічної конкуренції К. Смирнова відносить:

принцип заборони антиконкурентної поведінки як приватних, так і державних підприємств, тобто заборони узгодженої практики;

принцип заборони зловживання домінуючим становищем у межах внутрішнього ринку Євросоюзу;

принцип контролю за концентраціями в Євросоюзі;

принцип контролю, нагляду та моніторингу за допомогою, що надається державами-членами або через державні ресурси у будь-якій формі і будь-коли, яка загрожує спотворити конкуренцію, надаючи перевагу певним підприємствам або виробництву певних товарів;

принцип лібералізації правового регулювання ринків, суб'єкти яких знаходяться в державній (монопольній) владі;

принцип екстериторіальності застосування правил конкуренції [24, с. 167-170].

Керівні принципи, натомість, належать до актів «м'якого права» і не створюють самостійних правових норм. Їх основна функція полягає у конкретизації та операціоналізації принципів права ЄС у певній сфері, зокрема в конкурентному праві. Через *guidelines* Європейська комісія пояснює, яким чином вона тлумачить і застосовує норми ДФЄС з урахуванням загальних принципів права ЄС, наприклад, як принцип пропорційності реалізується при оцінці зловживання домінуючим становищем або як принцип правової визначеності забезпечується у справах про державну допомогу.

Таким чином, принципи права ЄС мають первинний, фундаментальний характер, тоді як керівні принципи є похідним, інструментальним засобом їх практичної реалізації. *Guidelines* не можуть суперечити принципам права ЄС і підлягають оцінці з точки зору їх відповідності цим принципам, що неодноразово підтверджувалося судовою практикою.

Рамкові положення (frameworks) Європейського Союзу належать до актів «м'якого права» та відіграють важливу роль як джерела права економічної конкуренції ЄС, насамперед у сфері державної допомоги та кризового регулювання [44]. Вони не встановлюють безпосередньо обов'язкових норм, проте визначають умови, межі та критерії допустимості втручання держав-членів у конкурентні відносини, спрямовуючи як правозастосовну практику Єврокомісії, так і національні рішення. Через рамкові положення Комісія забезпечує узгоджене застосування статей 107–109 ДФЄС в умовах надзвичайних економічних ситуацій або структурних трансформацій ринків.

Останніми роками, особливого значення набули рамкові положення, ухвалені у відповідь на кризові виклики [6]. Зокрема, Тимчасове рамкове положення щодо заходів державної допомоги для підтримки економіки в умовах пандемії COVID-19 (*Temporary Framework, 2020*) [45] визначило допустимі форми та обсяги державної підтримки без порушення конкуренції на внутрішньому ринку. Надалі було прийнято Тимчасове кризове рамкове положення (*Temporary Crisis Framework, 2022*) [46], а згодом Тимчасове кризове та перехідне рамкове положення (*Temporary Crisis and Transition Framework, 2023*) [47], які регулювали державну допомогу в контексті енергетичної кризи та переходу до кліматично нейтральної економіки. Ці *frameworks* демонструють, що рамкові положення виступають гнучким інструментом адаптації конкурентного права ЄС до надзвичайних обставин, водночас зберігаючи базові принципи захисту конкуренції та єдності внутрішнього ринку.

Важливе місце серед актів «м'якого права» як джерел права економічної конкуренції ЄС посідають **рекомендації та роз'яснення Європейської комісії**. Рекомендації, адресовані державам-членам або суб'єктам господарювання, спрямовані на формування узгоджених підходів до реалізації конкурентної політики, не створюючи при цьому юридично обов'язкових приписів. Вони використовуються, зокрема, для заохочення дотримання певних стандартів у сфері антимонопольного контролю, державної допомоги чи функціонування конкурентних органів, сприяючи поступовій конвергенції національних практик із підходами Європейського Союзу (наприклад, Рекомендація Європейської комісії щодо належного функціонування національних органів з питань конкуренції (у контексті імплементації стандартів ЄС) [48]).

Роз'яснення Європейської комісії, своєю чергою, виконують переважно інтерпретаційну та методологічну функцію, уточнюючи зміст норм конкурентного права та порядок їх застосування у конкретних ситуаціях (наприклад, Роз'яснення Європейської комісії щодо поняття «державної допомоги» у значенні частини 1 статті 107 ДФЄС [49]). Такі акти підвищують рівень правової визначеності для учасників ринку та національних органів з питань конкуренції, оскільки відображають усталену адміністративну практику Комісії. У сукупності рекомендації та роз'яснення доповнюють інші акти «м'якого права», формуючи цілісну систему інструментів, які, не будучи формально обов'язковими, мають відчутний вплив на розвиток і практичне функціонування права економічної конкуренції Європейського Союзу.

Хоча наведені акти «м'якого права» не мають формально обов'язкової сили вони справляють істотний вплив на формування конкурентного правопорядку, оскільки фактично визначають стандарти правозастосування та межі дискреції інституцій Європейського Союзу. Суд ЄС неодноразово визнавав, що такі акти можуть враховуватися при оцінці правомірності дій Європейської комісії, що підсилює їх практичне значення. У сукупності вони доповнюють систему формальних джерел права економічної конкуренції ЄС, забезпечуючи її гнучкість, адаптивність та відповідність складним і динамічним умовам функціонування внутрішнього ринку.

Особливе місце у системі джерел права економічної конкуренції ЄС посідають **Рішення Суду Європейського Союзу**. Вони забезпечують офіційне тлумачення та розвиток норм первинного і вторинного права у цій сфері. У процесі розгляду справ Суд ЄС конкретизує зміст положень ДФЄС, насамперед статей 101–109, формуючи сталі правові підходи до оцінки антиконкурентних узгоджених дій, зловживання домінуючим становищем, контролю за концентраціями та державної допомоги. Завдяки цьому судова практика виступає важливим чинником забезпечення єдності та послідовності застосування конкурентного права на всій території Європейського Союзу. У багатьох випадках саме судова практика заповнює прогалини законодавства, адаптує правові норми до змін економічного середовища та нових форм ринкової поведінки [7].

При цьому рішення Суду справедливості ЄС¹ в ієрархії джерел регулювання конкурентного права займають не нижче місце, ніж первинне право, оскільки тлумачення Судом справедливості ЄС норм установчих договорів становить по суті невід'ємну їх частину [18, с. 24].

У процесі розвитку права Європейського Союзу акценти у рішеннях Суду ЄС як джерелах права економічної конкуренції зазнавали послідовної трансформації. На ранніх етапах судова практика була зосереджена на закріпленні базових принципів конкуренції та забезпеченні прямої дії норм установчих договорів, формуванні основних понять і захисті структури внутрішнього ринку. У подальший період Суд ЄС поступово змістив увагу на поглиблення економічного аналізу, оцінку фактичних наслідків ринкової поведінки та коригування адміністративної практики Європейської комісії.

Упродовж розвитку права Європейського Союзу акценти у рішеннях Суду ЄС як джерелах права економічної конкуренції зазнавали послідовної трансформації. На ранніх етапах судова практика була зосереджена на закріпленні базових принципів конкуренції та забезпеченні прямої дії норм установчих договорів, формуванні основних понять і захисті структури внутрішнього ринку, що знайшло відображення, зокрема, у рішеннях у справах *Consten and Grundig v Commission* (1966) [50], *Continental Can v Commission* (1973) [51] та *Hoffmann-La Roche v Commission* (1979) [52], у яких Суд визначив підходи до тлумачення заборон антиконкурентних угод і зловживання домінуючим становищем.

У подальший період Суд ЄС поступово змістив увагу на поглиблення економічного аналізу, оцінку фактичних наслідків ринкової поведінки та коригування адміністративної практики Європейської комісії, що проявилось у рішеннях у справах *United Brands v Commission* (1978) [53], *Michelin v Commission* (1983) [54].

У новітній період, особливо з 2010-х років і далі, судова практика дедалі більше орієнтується на адаптацію права економічної конкуренції до цифровізації, глобалізації та ускладнення форм ринкової влади (*Intel v Commission (2017)* [55], *Google Android (2021)* [56], *Fiat Chrysler (2022)* [57], *Qualcomm (2024)* [58]). Суд ЄС приділяє підвищену увагу стандартам доказування, процесуальним гарантіям і балансу між ефективністю конкурентного регулювання та правовою визначеністю, водночас розглядаючи конкуренцію як інструмент забезпечення економічної стійкості та

¹ Суд Справедливості Європейського Союзу – офіційна назва Суду ЄС як судової гілки Європейського Союзу

стратегічних інтересів ЄС. Таким чином, рішення Суду ЄС виступають не лише засобом тлумачення норм, а й ключовим чинником динамічного розвитку права економічної конкуренції Союзу.

У юридичній літературі до джерел права економічної конкуренції відносять також міжнародні угоди з третіми країнами та міжнародними організаціями, а також акти органів співробітництва, які створені на підставі цих угод [24, с. 190].

Угоди про співробітництво, укладені Європейським Союзом із третіми державами та інтеграційними об'єднаннями, набули помітного значення як похідне джерело права економічної конкуренції ЄС. Такі угоди, як правило, не встановлюють детальних матеріальних норм конкурентного права, однак закріплюють зобов'язання сторін щодо дотримання принципів добросовісної конкуренції, заборони антиконкурентних практик, контролю за державною допомогою та забезпечення ефективного правозастосування. Показовими у цьому контексті є Угода про торгівлю та співробітництво між ЄС і Великою Британією (2020) [59], Угода про економічне партнерство між ЄС і Японією (2018) [60], а також Всеосяжна економічна і торговельна угода між ЄС і Канадою (СЕТА, 2017) [61], які містять окремі розділи, присвячені конкуренції, державній допомозі та діяльності державних підприємств.

У 2026 році Європейський Союз суттєво активізував договірне регулювання зовнішньоекономічних відносин, зокрема шляхом укладення угод із країнами Південної Америки та Індією, що мають значення і для сфери економічної конкуренції. Зокрема, 17 січня 2026 року було підписано всеосяжну торговельну угоду між ЄС та державами об'єднання МЕРКОСУР¹ [62], а 27 січня 2026 року – історичну Угоду про вільну торгівлю з Індією (Free Trade Agreement, FTA) [63].

Висновки. Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що система джерел права економічної конкуренції Європейського Союзу є складною, багаторівневою та динамічною, що зумовлено як особливостями правової природи ЄС, так і постійними трансформаціями економічного та геополітичного середовища. Основу цієї системи становлять норми первинного права, насамперед положення ДЄС і ДФЄС, які закріплюють засадничі правила конкуренції та визначають виключну компетенцію ЄС у сфері забезпечення функціонування внутрішнього ринку. Їх імплементація та розвиток здійснюються через акти вторинного права, серед яких провідну роль відіграють регламенти як інструмент прямої та уніфікованої дії, тоді як директиви виконують допоміжну, але важливу функцію гармонізації національних правопорядків і посилення інституційної спроможності держав-членів.

Водночас доведено, що сучасне право економічної конкуренції ЄС не обмежується лише класичними джерелами, а характеризується зростанням значення актів «м'якого права», судової практики Суду ЄС та міжнародних угод Союзу. Повідомлення, керівні принципи, рамкові положення, рекомендації й роз'яснення Європейської комісії, не маючи формально обов'язкової сили, фактично визначають стандарти правозастосування, забезпечують єдність тлумачення норм і підвищують правову визначеність для учасників ринку. Судова практика Суду ЄС, у свою чергу, виступає самостійним і впливовим джерелом розвитку конкурентного права, еволюціонуючи від формального тлумачення договірних норм до економічно орієнтованого та стратегічного підходу. У сукупності це свідчить про формування відкритої та адаптивної системи джерел права економічної конкуренції ЄС, яка, втім, і надалі перебуватиме у стані трансформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Поєдинок В., Гарагонич О. Регуляторне спрощення в праві Європейського Союзу. *Право України*. 2025. № 10. С. 45-58 URL: https://pravoua.com.ua/uk/store/pravoukr/pravo_2025_12/pravo_2025_12-s4622.
2. Colomo P.I. *New EU Competition Law*. Bloomsbury Publishing Plc, 2023. 336 p.
3. Kena Zheng, Niels Philipsen, Regulation of Digital Markets with Competition Soft Law – A Law and Economics Perspective, *Journal of Competition Law & Economics*, Volume 21, Issue 3, September 2025, Pages 433–458. URL: <https://academic.oup.com/jcle/article/21/3/433/8113756>.
4. Viktoria H S E Robertson, The complementary nature of the Digital Markets Act and the EU antitrust rules, *Journal of Antitrust Enforcement*, Volume 12, Issue 2, July 2024, Pages 325–330. URL: <https://academic.oup.com/antitrust/article/12/2/325/7644331?login=false>.

¹ МЕРКОСУР – економічний союз держав Південної Америки, створений у 1991 році для розвитку вільної торгівлі та спільного митного простору. До основних учасників належать Аргентина, Болівія, Бразилія, Парагвай та Уругвай.

5. Cini, M., & Czulno, P. (2022). Digital Single Market and the EU Competition Regime: An Explanation of Policy Change. *Journal of European Integration*, 44(1), 41–57. URL: https://www.researchgate.net/publication/358432145_Digital_Single_Market_and_the_EU_Competition_Regime_An_Explanation_of_Policy_Change.
6. Íñiguez G. Competition in Times of Democratic Crisis: Domestic Judicial Reforms and the Effectiveness of EU Competition Law. *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*. 2024;26:30-47. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/cambridge-yearbook-of-european-legal-studies/article/competition-in-times-of-democratic-crisis-domestic-judicial-reforms-and-the-effectiveness-of-eu-competition-law/FBD2419444C8A6653AD4BEE87A89A71A>.
7. Lindeboom, Justin, Judicial Review in EU Competition Law (December 20, 2024). Johan van de Gronden, Catalin S. Rusu, Marc Veenbrink, Mariateresa Maggiolino and Sofia Oliveira Pais (eds), *Elgar Encyclopedia of Competition Law* (Edward Elgar Publishing, forthcoming). URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5186847>.
8. Смирнова К.В. Правове регулювання конкуренції в Європейському Союзі: теорія і практика: монографія. Одеса: Фенікс, 2017. 490 с.
9. Устименко В. Адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу: основи, критерії, виміри стійкості: монографія. Київ: Академперіодика, 2025. 452 с.
10. Швидка Т.І. Економічна конкуренція: сучасний стан законодавчого забезпечення та перспективи його модернізації : монографія. Харків: Право, 2020. 376 с.
11. Гарагонич О., Матвійчук А. Горизонтальна концентрація суб'єктів господарювання в Україні та Європейському Союзі: теоретико-правовий аспект. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 5. Ч. 1. С. 354-363. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/342332>.
12. Петренко А.А. Джерела права Європейського Союзу: поняття та специфіка. *Альманах права*. 2024. Випуск 15. С. 391-398. URL: <https://almanahprava.org/assets/images/issues/15/almanac-15-ua.pdf>.
13. Кологойда О.В., Гарагонич О.В., Дорошенко Л.М. Корпоративне право Європейського Союзу: підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 392 с.
14. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. *OJ C 326*, 26.10.2012, pp. 47–390. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2012/oj/eng.
15. Consolidated version of the Treaty on European Union. *OJ C 326*, 26.10.2012, pp. 13–390. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teu_2012/oj.
16. Міжнародне економічне право. Загальна частина: підручник: у 2 т. / за ред. О.А. Музики-Стефанчук та В.В. Резнікової. Київ: Юрінком Інтер, 2026. Т. 1. 268 с.
17. Акіменко Ю., Форманюк В., Харитонов Р. Конкурентне право в ЄС та Україні: навч.-метод. посіб. Одеса : Фенікс, 2023. 104 с.
18. Комарова Т.В. Практика Суду Справедливості Європейського Союзу щодо захисту процесуальних прав суб'єктів конкуренції на внутрішньому ринку ЄС. *Журнал європейського і порівняльного права*. 2018. № 8. С. 23-41. URL: https://www.researchgate.net/publication/324983449_Praktika_Sudu_spravedlivosti_Evropejsogo_Souzu_ta_konstitucionalizacia_prava_ES.
19. Регулювання правовідносин у сфері контролю за концентраціями у законодавстві Європейського Союзу / під ред. О.О. Мережка. Київ, 2006. 119 с. URL: <https://just-dnipro.gov.ua/files/upload/files/15.pdf>.
20. Проскурня О.М. Світова та конкурентна політика країн Європейського Союзу: конспект лекцій. Харків: НТУ «ХПІ», 2020. 70 с. URL: https://web.kpi.kharkov.ua/bapm/wp-content/uploads/sites/28/2021/06/Lekzii_Svitova_polytika.pdf.
21. Смирнова К.В. Основи права конкуренції Європейського Союзу та «європеїзація» конкурентного права України: навч. посіб. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2021. 223 с.
22. Вовк Т.В., Перемот С.В. Система конкурентного законодавства Європейського Союзу. Правове регулювання правил конкуренції в Україні. Шляхи адаптації законодавства України. Київ: РВА «Тріумф», 2006. 416 с.
23. TOMÁŠEK, M., ŠMEJKAL, V. та ін. Коментар до Договору про функціонування ЄС, Договору про ЄС та Хартії основоположних прав ЄС. Прага: Wolters Kluwer ČR, 2024, С. 18.

24. Смирнова К.В. Правовий порядок конкуренції в Європейському Союзі (новітні тенденції розвитку): дис. ... докт. юрид. наук. Київ, 2015. 500 с.
25. Commission Regulation (EU) 2022/720 of 10 May 2022 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of vertical agreements and concerted practices. *OJ L* 134, 11.5.2022, pp. 4–13 URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teu_2012/oj.
26. Commission Regulation (EU) 2022/2455 of 8 December 2022 amending Regulation (EU) No 1217/2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to certain categories of research and development agreements. *OJ L* 321, 15.12.2022, pp. 1–2 URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2455/oj/eng>.
27. Commission Regulation (EU) 2022/2456 of 8 December 2022 amending Regulation (EU) No 1218/2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to certain categories of specialisation agreements. *OJ L* 321, pp. 3–4. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32022R2456>.
28. Council Regulation (EU) 2015/1588 of 13 July 2015 on the application of Articles 107 and 108 of the Treaty on the Functioning of the European Union to certain categories of horizontal State aid (codification). *OJ L* 248, 24.9.2015, pp. 1–8. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2015/1588/oj/eng>.
29. Commission Regulation (EU) 2023/2831 of 13 December 2023 on the application of Articles 107 and 108 of the Treaty on the Functioning of the European Union to de minimis aid. *OJ L*, 2023/2831, 15.12.2023. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2831/oj/eng>.
30. Council Regulation (EU) 2015/1589 of 13 July 2015 laying down detailed rules for the application of Article 108 of the Treaty on the Functioning of the European Union (codification). *OJ L* 248, 24.9.2015, pp. 9–29. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2015/1589/oj/eng>.
31. Commission Implementing Regulation (EU) 2023/914 of 20 April 2023 implementing Council Regulation (EC) No 139/2004 on the control of concentrations between undertakings and repealing Commission Regulation (EC) No 802/2004 (Text with EEA relevance). *OJ L* 119, 5.5.2023, pp. 22–102 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R0914&qid=1756296671064>.
32. Council Regulation (EC) No 139/2004 of 20 January 2004 on the control of concentrations between undertakings (the EC Merger Regulation). *OJ L* 24, 29.1.2004, pp. 1–22. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2004/139/oj/eng>.
33. Directive (EU) 2019/1 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 to empower the competition authorities of the Member States to be more effective enforcers and to ensure the proper functioning of the internal market. *OJ L* 11, 14.1.2019, pp. 3–33. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/1/oj/eng>.
34. Directive 2014/104/EU of the European Parliament and of the Council of 26 November 2014 on certain rules governing actions for damages under national law for infringements of the competition law provisions of the Member States and of the European Union. *OJ L* 349, 5.12.2014, pp. 1–19. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/104/oj/eng>.
35. Commission Directive 2006/111/EC of 16 November 2006 on the transparency of financial relations between Member States and public undertakings as well as on financial transparency within certain undertakings (Codified version). *OJ L* 318, 17.11.2006, pp. 17–25. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/111/oj/eng>.
36. Commission Notice on the definition of the relevant market for the purposes of Union competition law C/2024/1645. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202401645.
37. Commission Notice on the notion of State aid as referred to in Article 107(1) of the Treaty on the Functioning of the European Union. *OJ C* 262, 19.7.2016, pp. 1–50. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2016_262_R_0001.
38. Commission Notice on restrictions directly related and necessary to concentrations (2005/C 56/03). URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:056:0024:0031:EN:PDF>.
39. Communication from the Commission COMMISSION NOTICE Guidelines on vertical restraints 2022/C 248/01. *OJ C* 248, 30.6.2022, pp. 1–85. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2022_248_R_0001.

40. Смирнова К.В. Джелера права Європейського Союзу: новітні тенденції розвитку. *Право України*. 2017. № 6. С. 90-97. URL: https://pravoua.com.ua/uk/store/pravoukr/pravo_6_2017/pravo_6_2017_10.
41. Green Paper «Public Procurement in the European Union: Exploring the Way Forward» COM(96)583 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:51996DC0583>.
42. WHITE PAPER on modernisation of the rules implementing articles 85 and 86 of the EC Treaty – Commission programme № 99/027. OJ C 132, 12.5.1999, pp. 1–33. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_1999_132_R_0001_01.
43. Богачова Л.Л. Джерела європейського та національного права. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2012. Випуск 24. С. 17-26. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/DergBud/24.pdf.
44. The EU’s integrated policy approach towards competitiveness: The interplay between state aid control and industrial policies, (2024), 61, *Common Market Law Review*, Issue 1, pp.1-12, URL: <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Common+Market+Law+Review/61.1/COLA2024001>.
45. Temporary Framework for State aid measures to support the economy in the current COVID-19 outbreak. 2020/C 91 I/01. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2020:091I:FULL>.
46. Commission Temporary Crisis Framework for State Aid measures to support the economy following the aggression against Ukraine by Russia 2022/C 131 I/01. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.CI.2022.131.01.0001.01.ENG>.
47. Commission Temporary Crisis and Transition Framework for State Aid measures to support the economy following the aggression against Ukraine by Russia 2023/C 101/03. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3A0J.C_.2023.101.01.0003.01.ENG&toc=OJ%3AC%3A2023%3A101%3ATOC.
48. ECN Recommendation on the power to set priorities of 09 December 2013. URL: https://competition-policy.ec.europa.eu/system/files/2021-07/recommendation_priority_09122013_en.
49. Commission Notice on the notion of State aid, C/2016/2946. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2016_262_R_0001.
50. Judgment of the Court of 13 July 1966. *Établissements Consten S.à.R.L. and Grundig-Verkaufs-GmbH v Commission of the European Economic Community*. Joined cases 56 and 58-64.. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61964CJ0056>.
51. Judgment of the Court of 14 April 1975. *C-6/72-DEPE - Europemballage Corporation and Continental Can Company v Commission*. URL: https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?lang=EN&sort=AFF_NUM-DESC&searchTerm=%226-72%22&publishedId=6-72.
52. Judgment of the Court of 13 February 1979. *Hoffmann-La Roche & Co. AG v Commission of the European Communities. Dominant position. Case 85/76*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61976CJ0085>.
53. Judgment of the Court of 14 February 1978. *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v Commission of the European Communities. Chiquita Bananas. Case 27/76*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61976CJ0027>.
54. Judgment of the Court of 9 November 1983. *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin v Commission of the European Communities. Abuse of a dominant position – Discounts on tyre purchases. Case 322/81*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61981CJ0322>.
55. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 6 September 2017. *Intel Corp. v European Commission. Appeal – Article 102 TFEU – Abuse of a dominant position – Loyalty rebates – Commission’s jurisdiction – Regulation (EC) No 1/2003 – Article 19. Case C-413/14 P*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62014CJ0413>.
56. Arrêt du Tribunal du 10 novembre 2021 – *Google et Alphabet/Commission (Google Shopping) (Affaire T-612/17)1*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX:62017TJ0612>.
57. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 8 November 2022. *Fiat Chrysler Finance Europe and Ireland v European Commission. Joined Cases C-885/19 P and C-898/19 P*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62019CJ0885>.

58. Judgment of the General Court (First Chamber, Extended Composition) of 18 September 2024. Qualcomm, Inc. v European Commission. Case T-671/19. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62019TJ0671>.
59. Trade and Cooperation Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community, of the one part, and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, of the other part. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02021A0430\(01\)-20211201](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02021A0430(01)-20211201).
60. Agreement between the European Union and Japan for an Economic Partnership. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_internation/2018/1907/oj/eng.
61. Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) between Canada, of the one part, and the European Union and its Member States, of the other part. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_internation/2017/37/oj/eng.
62. Partnership Agreement (EMPA) and the Interim Trade Agreement (iTA) of 17 January 2026. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/mercosur/eu-mercosur-agreement/text-agreement_en.
63. Free Trade Agreement: Conclusion of 27 January 2026. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_26_184/IP_26_184_EN.pdf.

Дата першого надходження рукопису до видання: 01.02.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації: 05.03.2026

© *Гарагонич О.В., Повединок В.В., Кологойда О.В., 2026*
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0